

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Adam Bodnar

VII.510.20.2015.AJK

Warszawa, 24 listopada 2015 r.

Pan

Zbigniew Ziobro

Minister Sprawiedliwości

Al. Ujazdowskie 11

00-950 Warszawa

Z informacji o wynikach kontroli „Funkcjonowanie biegłych w wymiarze sprawiedliwości”, która obejmowała okres od 1 stycznia 2012 r. do 16 stycznia 2015 r., wynika, że Najwyższa Izba Kontroli (dalej: NIK) oceniła, iż **aktualny model funkcjonowania biegłych nie gwarantuje powoływania w postępowaniach sądowych i przygotowawczych osób, które zapewniają wydawanie prawidłowych merytorycznie, rzetelnych i terminowych opinii. Powyższe ma negatywny wpływ na sprawność prowadzonych postępowań sądowych i przygotowawczych, a tym samym na realizację prawa obywateli do rzetelnego procesu w rozsądnym terminie** (art. 45 ust. 1 Konstytucji).

Przeprowadzona przez NIK kontrola wykazała ponadto, że **zaproponowane w projekcie ustawy o biegłych sądowych zmiany przepisów są niewystarczające dla zagwarantowania prawidłowego i efektywnego funkcjonowania instytucji biegłych w wymiarze sprawiedliwości**. Wypracowany z udziałem poprzedniego Ministra Sprawiedliwości **kształt projektu ustawy o biegłych sądowych może w niewielkim stopniu spełnić założony cel oraz niesie ryzyko konieczności szybkiej nowelizacji**. Ponadto, **nie odpowiada on na wyzwania zmienionej z dniem 1 lipca 2015 r. procedury karnej**, która przewiduje m.in. możliwość przedstawienia przez strony postępowania karnego w toku przewodu sądowego dowodów w postaci prywatnych ekspertyz sporządzonych na ich zlecenie.

W dyskusji na ten temat podnosi się, że brak mechanizmów weryfikacji kompetencji powoływanych przez strony biegłych, a w konsekwencji kryteriów gwarantujących jakość przedstawianych opinii oraz możliwość finansowania przez strony opinii biegłego może powodować, że nie będą one obiektywne. **Rzecznik Praw Obywatelskich podziela obawy NIK co do tego, że brak odniesienia się do powyższej kwestii w projekcie ustawy o biegłych sądowych może zwiększyć ryzyko wystąpienia w tym zakresie naruszeń konstytucyjnego prawa obywateli do rzetelnego procesu.**

Nadto, w ocenie NIK, działania Ministra Sprawiedliwości w latach 2012–2014 nie były wystarczające dla zapewnienia efektywnego nadzoru nad prawidłowością wykonywania przez prezesów sądów okręgowych nadzoru nad biegłymi sądowymi. Brak rzetelnych i pełnych analiz funkcjonowania biegłych w wymiarze sprawiedliwości, w tym zwłaszcza analiz kosztów funkcjonowania biegłych negatywnie wpłynęły na przebieg i wynik prac nad projektem ustawy. Opisanie nieprawidłowości oraz sytuacja budżetu państwa spowodowały wyłączenie z przygotowywanego projektu ustawy kwestii regulacji wynagrodzeń biegłych, istotnej dla zapewnienia dostępu do biegłych o najwyższych kwalifikacjach.

W związku z powyższym NIK skierowała do Ministra Sprawiedliwości następujące rekomendacje:

- podjęcie działań zapewniających wprowadzenie niezbędnych zmian w projekcie ustawy o biegłych sądowych, uwzględniających wyniki analiz (w szczególności badań zleconych Instytutowi Wymiaru Sprawiedliwości) oraz przepisów znowelizowanego Kodeksu postępowania karnego;
- rzetelne określenie kosztów funkcjonowaniem biegłych w wymiarze sprawiedliwości;
- stworzenie sprawnego systemu gromadzenia i analizy danych dotyczących funkcjonowania instytucji biegłych sądowych;
- doprowadzenie do zbudowania narzędzi ewidencji biegłych, które pozwalałyby na ich efektywny dobór w postępowaniach, a następnie skuteczny nadzór nad terminowością i rzetelnością ich pracy.

Odnosząc się do powyższego, pragnę podkreślić, że na przestrzeni ostatnich lat **Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie apelował o konieczność pilnego wprowadzenia do polskiego porządku prawnego kompleksowej ustawy, która w sposób wyczerpujący uregulowałaby zagadnienie funkcjonowania biegłych sądowych, w tym m.in. procedurę ich powoływania i nadzoru, sposób weryfikacji kandydatów do pełnienia tej funkcji oraz określanie zasad ich wynagradzania. Niestety, do chwili obecnej wskazany akt normatywny nie został uchwalony.**

Tematyka dotycząca biegłych sądowych była również podejmowana przez Helsińską Fundację Praw Człowieka oraz w ramach programu Forensic Watch. Helsińska Fundacja Praw Człowieka w kwietniu 2014 r. wydała raport pt. „Biegli sądowi w Polsce”¹. Współautor raportu, Pan Marcin Wolny wskazał, iż *„Rola biegłych w prowadzonych postępowaniach jest na tyle istotna, że ich status powinien zostać szczegółowo uregulowany w ustawie. Obecnie regulacja ta jest niepełna i rozproszona.”*².

W dniu października 2015 r. wydany został raport pt. „Ocena kompetencji biegłych sądowych. Oczekiwania i rekomendacje”³, który jest raportem końcowym projektu badawczego Forensic Watch (nr E2/2162). Zawiera on między innymi wyniki badania na temat oczekiwań środowisk prawniczych dotyczących funkcjonowania instytucji biegłego sądowego w Polsce.

Mając na uwadze powyższe, jak również konieczność zapewnienia sprawnie funkcjonującego wymiaru sprawiedliwości stanowiącego gwarancję realizacji konstytucyjnego prawa dostępu do sądu, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1648 ze zm.), **zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o poinformowanie mnie o planowanym terminie zakończenia rządowych prac legislacyjnych dotyczących ustawy o biegłych sądowych oraz o tym, czy zakres tych prac obejmie zasygnalizowane powyżej wątpliwości związane z rolą biegłych sądowych w nowej procedurze karnej.**

Podpis na oryginale

¹ B. Grabowska, A. Pietryka, M. Wolny, A. Bodnar, „Biegli sądowi w Polsce”, Warszawa 2014 r.

² <http://beta.hfhr.pl/raport-biegli-sadowi-w-polsce/>

³ Red. P. Rybicki „Ocena kompetencji biegłych sądowych. Oczekiwania i rekomendacje”, Wyd. Fundacja Europejskie Centrum Inicjatyw w Naukach Sądowych, Warszawa 2015 r.